

2. — Naša će javnost biti veoma zahvalna autoru knjižice koja nam iznosi život Petra Čaadajeva i njegovo misli o katolicizmu. Svi su preteče u borbi za duhovni preporod Rusije od reda simpatični katoličkom svijetu, ali oni koji su u tom svome nastojanju već za života morali trpjeti progonstvo, poniženja i okrutnost carističke ruske tiranije, stoje pred nama i našim potomcima kao pravi heroji duha. Njihov nam život, borbe i misli pružaju ne samo jedno snažno oružje u suvremenom kreševu s neprijateljima katolicizma, nego nam jednako svijetle kao žive baklje što bacaju svoje svijetlo, žar i toplinu na nas. Kad još naglasimo, da je o tim pojedincima razmjerno malo pisano kod nas, dužni smo prof. Štejnu posebnu zahvalu na trudu, koji on ulaže u ovaj posao.

Prof. A. Z.

Seksualni problemi, Zagreb 1939. Izdanje kolekcije »Istina i život«. Ovo je druga knjiga u prijevodnoj kolekciji »Istina i život«. Cij. 35.— dinara.

Danas izlazi mnogo knjiga, brošura, rasprava, članaka, koji govore o t. zv. seksualnom problemu. Znak vremena! Moderno je čovječanstvo upravo oboljelo dajući spolnosti onaj smjer i zadaću, čega spolnost po svojoj svrsi i naravi nema. I u natpisu u spomenutoj knjizi hoće se dati zaokružen pogled na čovječju spolnost. Time, što su stvar obrađivali mnogi stručnjaci, dobila je ona na svojoj stručnosti. Ali bi dublje i jedinstvenije djelovala na čitače, kad bi sva poglavlja bio obradio jedan pisac, ali kova jednog Tristana de Athayde-a ili jednog Petra Wust-a. ili da je svu građu dobio jedan u ruke i dao joj svoj stil. Držim, da će sve knjige, i najbolje, koje raspravljaju o spolnosti, malo koristiti općenitosti, ako se čovječanstvo odlučno ne povrti na stazu kršćanskog poimanja o životu uopće i napose o gospodovanju volje nad svim osjetnim nagonima i težnjama. A tu se hoće mrtvenja, sustine et abstine, i nada sve upotrebljavanja nesamo naravnih nego i nadnaravnih sredstava. Sama naravna nikako ne dostaju.

A sad da koju kažem o »Seksualnim problemima«. Toj bi se knjizi mogao dati i drugi, bolji natpis, naime: metafizika spolnosti. Osvrnut ću se gotovo na sva poglavlja. U predgovoru k francuskom izdanju ima citat Klementa Aleksandrijskog, za koga veli, da je crkveni otac i svetac. Istina on je velik um i čovjek, ali ga Crkva nije nikad uvrstila među svoje Svete, a prema tome nije ni crkveni otac. André Berge lijepo prikazuje pedopsihologiju duševno spolnog razvijanja. Ali nikako nije smio navesti »smiono« postupanje engl. pedagoga A. S. Neila, kome da je uspjelo odučiti svoje učenike od »loše navike«, naime samobluda, što im je to dopustio i bez ograničenja. I taj »smiono« postupak zove Berge »općenito izvrstan, pretpostavivši, da se on nije prevario precjenjujući svoj uspjeh« (9). Bez obzira na uspjeh, takav je postupak čudoredno zao, i to u sebi zao, pa ga se ima najodlučnije i najoštrije osuditi.

Xavier de Lignac govoreći o odnosu između seksualnog života i ličnosti duhovito se ali i opasno igra riječima i slikama: na pr. »Kršč. je moral paradoksalan; a buržujski je samo apsurdan« (23). Kako da to razumije pravo obična, prosječno obrazovana publika! A onda postavlja

takove tvrdnje, koje se teško mogu razumjeti, ili pače krivo: na pr. »Nije samo slučaj, da se individuum i masa tako spontano i jednako protiv seksualnosti i ličnosti. Ta one su nerazdruživo spojene, i to prva kao uvjet i oblik druge« (25); ili »Senzualisti griješe protiv duha; asketi protiv puti. Opsjednuti i shizoidni su jednako sterilni« (25); ili: »Budući da individuum ne postoji« (33). A ljudi se rado hvataju pojedinih rečenica bez njihove veze s čitavim odlomcima. Konačno, nije jasno ni što je duh, ni što je tijelo, ni veza među njima, kao što nije jasno što je seksualnost i što je ličnost. A to bi trebalo u tančine odrediti, već poradi čitača.

Théo Chentrier izlaže Freudov nazor o spolnosti, njegov Libido. Ali nije dosta, da pisac dovodi u sumnju (52) njegovu teoriju postavljajući na koncu prikaza nekoliko znanstvenih zahtjeva za svaku znanost, kojih se ne drži ni Freud ni njegovi učenici, nego bi trebao da s nekoliko snažnih dokaza pozitivno obori Freudovo poimanje.

Tristan de Athayde je jasno i temeljito izložio i oborio eugeniku. Držim, da je njegova rasprava najtemeljitiya. Iz nje izbija jasan filozof i dobar poznavalac današnjeg čovječanstva. Monchanin pak raspravlja o biologiji i seksualnom moralu. I u toj raspravi, što je napisao svećenik, mogle bi se krivo shvatiti ove rečenice: »Sav život duše je utjelovljeni život, a utjelovljen je u spolnom tijelu. To znači, da nas neka metafizička nužda sili da, na neki način, psihološki život stavimo u odnos prema spolnom nagonu« (79); »U nekom smislu, nagon je čitav čovjek i obratno, čovjek se odražuje u nagonu« (79). Da se takove rečenice ispravno shvate, ište se dobro poznavanje psihologije, a toga nema kod običnih čitača, i ako su inače obrazovani.

Pierre-Henri Simon lijepo, oduševljeno i stvarno govori o braku i društvu, a René Biot, liječnik, mirno i stvarno raspravlja o prostituciji.

Četvrti dio u »Seksualnim problemima« raspravlja o seksualnosti i spiritualnosti. Razumije se, da je to poteža stvar. Gustav je Thibon dobro obradio poglavlje: osjeti i duh. Samo na koncu hoteci utvrditi svoju tezu poziva se na Sv. Pismo, ali riječi, koje navodi, Sv. Pismo, upravo knjiga Jobova, samo referira, što je Jobu govorio njegov prijatelj Elifaz Temanac. Čim sam stao čitati članak pastora Rolanda de Plery-a, osjetio sam, da ga nije napisao katolik, što je poslije u članku i spomenuto. Taj članak nije jasan, i dao bi se krivo tumačiti. Čini se, da stoji upravo u opreci s predidućim umnim poglavljem. Bilo bi bolje, da taj članak uopće nije ušao u »Seksualne probleme«.

Poznati je njemački filozof Petar Wusch trijezno i duboko razložio metafizičku misiju žene. Maurice Zundel-ovo opširno poglavlje »Ljubav — sakrament«, trebalo je svakako izostaviti. Kad ga čovjek čita, doima ga se kao nekakova apoteoza spolne ljubavi i kao da se osjeća dah panteizma, tako, da se i sam pisac valjda osjetio ponukanim, da panteizam u članku izrijekom odbaci. U svojoj, recimo, raspravu unosi preobilno pjesničko maštanje, a u pojave života svoje subjektivne misli i čuvstva. Neugodno se čovjeka doima, što se uz citate Tagorine, koji zvone panteistički, iznose i citati iz Sv. Pisma; naročito citati iz Pjesme

nad pjesmama mogu dati povod, da se ta Pjesma pričini kao da je obična ljubavna pjesma.

Daniel Rops u svojem »poživinčeni sud o svijetu« na 288. str. u drugom odsjeku iznosi čudno poimanje o vezi sadizma i mazohizma sa spolnošću.

Time sam u glavnom iznio i sadržaj »Seksualnih problema« i neke svoje o njima napomene.

B. Strižić.

D. Zanko: Misa u novijoj francuskoj literaturi. Zagreb 1938., 8°, tr. 40, cij. ???

Pod tim je naslovom prof. Zanko održao predavanje na II. hrv. liturgijskom kongresu u Splitu početkom srpnja 1938. Radnju je kasnije, u znatno prerađenom i proširenom obliku, dao tiskati u »Životu«, br. 9—10. God. 1938. Javnosti ju je predao i kao posebni otisak iz »Života«.

Pisac spominje na početku svoje radnje, da je pok. Merz napisao o ovoj temi pod naslovom »Utjecaj liturgije na francusku književnost od Chateaubrianda do danas« debeli svezak i predao ga 1923. kao svoju doktorsku tezu zagrebačkom sveučilištu. Iskrenim priznanjem ističe solidnost i veliku vrijednost Merčeva rada. Merz je izradio »kompletni hronološki Index liturgijskih autora i liturgijskih djela, ali ne samo od Chateaubrianda, nego čitavo XVI., XVII. i XVIII. stoljeća, čak i srednji vijek. Taj golemi Index sam za sebe predstavlja jedinstvenu vrijednost, kakove nemaju još do danas ni sami Francuzi«. Merčeva je studija od tolikoga značenja, da se on »tim golemim radom uzdigao u red najtemeljitijih stručnjaka ovoga predmeta i sami Francuzi bi mu bili najviše zahvalni, kada bi imali štampanu ovu savjesnu i minucioznu stručnu klasifikaciju i studiju o liturgij. elementima u njihovoj ogromnoj i nepreglednoj literaturi«. Rado priznaje, da se u svojoj radnji poslužio Merčevim djelom »Polovica moga referata je Merčevo djelo i ističem, da sam sretan, što na taj način neminovno na ovom mjestu dolazi do riječi onaj, koji je od svih nas bio najpozvaniji, upravo nenadoknadivo pozvan, da govori o Misi u modernoj katol. literaturi«.

Raspravu obrađuje s tri gledišta:

1) Misa u ekspresiji ličnih religijskih doživljaja velikih književnika.
3) Misa kao sastavni, integralni dio ili pače jezgra umjetničkih djela.

3) Misa kao takova analizirana i interpretirana u književnoj formi.

Pisac posvećuje naročitu panžju Paulu Claudelu i René Schwobu. O Claudelu veli Charles du Bos: »On je svjedok Božji, koji već skoro pola stoljeća ne prestaje biti najvećim genijem, što ga u redu ljudske riječi ima Zapad«. Claudel sam priznaje: »Crkva je bila moja velika otvorena knjiga, moja škola. Uvijek bila klečečke hvaljena ova veličanstvena Majka od koje sve naučih! Svake sam nedjelje boravio u Notre-Dame, a išao sam onamo i češće u tjednu. Onda sam tako slabo poznavao svoj vjeruzakon kao otprilike budizam, a eto se preda mnom razvija sveta drama tako uzvišena te je premašila svaku moju pomisao... Ne mogoh se zasititi gledajući Misu, a svaka se svećenikova kretnja upisa duboko u moj duh i srce. Služba za pokojne, pa na Božić, pa pri-